

Управління культури,
туризму та охорони культурної спадщини
Оболонської районної в місті Києві державної адміністрації

ЦБС Оболонського району м. Києва

ЦПРБ ім. О.С. Пушкіна

ДИТЯЧИХ КНИГ ТВОРЕЦЬ

*Бібліографічний покажчик
(До 70-річчя від дня загибелі Аркадія Гайдара)*

Київ – 2011

Аркадий Гайдар

Любимых детских книг творец
И верный друг ребят,
Он жил, как должен жить боец,
И умер, как солдат.

Ты повесть школьную открой -
Гайдар ее писал:
Правдив той повести герой
И смел, хоть ростом мал.

Прочти гайдаровский рассказ
И оглянись вокруг:
Живут сегодня среди нас
Тимур, и Гек, и Чук.

Их по поступкам узнают.
И это не беда,
Что по-гайдаровски зовут
Героев не всегда.

Страницы честных, чистых книг
Стране оставил в дар
Боец, Писатель, Большевик
И Гражданин - Гайдар...

ББК
91.9:83 + 83.3Р1я2
Д 44

Дитячих книг творець [Текст] : бібліографічний покажчик / уклад. О.М. Львович. – К. : ЦБРП ім. О.С. Пушкіна ЦБС Оболонського р-ну м. Києва, 2011. – 23 с.

Бібліографічний покажчик присвячено відомому дитячому письменнику Аркадію Петровичу Гайдару.

Видання містить статті про життєвий і творчий шлях письменника, бібліографію творів та інформаційних джерел про нього.

Описи книг, статей, брошур та електронних ресурсів частково анотовано, а в межах розділів розміщено за алфавітом.

У покажчику представлено головні дати життя письменника, ілюстрації та іменний покажчик.

Видання підготовлено у відділі інформаційно – аналітичної та маркетингової роботи ЦПРБ ім. О.С. Пушкіна Оболонського району м. Києва.

Розраховано на широке коло читачів.

Інформацію подано станом на 20.10.2011 р.

Укладач О.М. Львович
Відповідальна за випуск Н.В. Людвік

© Укладач Олена Львович, 2011
©ЦПРБ ім. О.С. Пушкіна, 2011

Зміст

Передмова	5
Невигадане життя (біографія А. Гайдара).....	6
Знавець дитячої душі (Літературна діяльність А. Гайдара).....	7
Назавжди в країні дитинства (бібліографія творів А. Гайдара).....	8
Воїн, письменник, громадянин (Інформаційні джерела про А. Гайдара).....	12
Додаток 1. Хронологія життя та творчості А. Гайдара	16
Додаток 2. Ілюстрації	18
Додаток 3. Іменний покажчик	23

Передмова

"Сказать новое, нужное о Гайдаре не просто. Но это не означает, что такой потребности нет, - напротив, сейчас, может быть, она велика, как никогда."

И. Розанов

Аркадій Петрович Гайдар (Голіков) – письменник, який, сподіваємося, всім вам знайомий. Радянські діти росли на його повістях і оповіданнях. Герої його творів боролися із злом у час війни із зброєю в руках, а в мирний – здійснювали добрі вчинки, займалися будівництвом нового життя, підкорювали суворі північні землі. Гайдар хотів, щоб юні читачі, наслідуючи персонажам його книг, самі ставали героями, вчилися будувати майбутнє і любити свою Батьківщину.

Старання Гайдара не пропали даремно. Коли в 1941 році пролунала війна, тисячі шістнадцяти - і сімнадцятирічних юнаків пішли добровольцями на фронт. Вони виховувались на його книгах, а ставши батьками – виховували своїх дітей.

Сам Гайдар потрапив на війну у чотирнадцять років. Це була громадянська війна. Червона армія проти Білої, захисники революції проти захисників царської Росії. У шістнадцять років він вже командував червоноармійським полком. Зараз важко уявити собі таке – хлопець керує сотнями солдатів! Але у той час це було можливо. І ця ситуація описана Гайдаром у "Казці про військову таємницю", де безстрашний Мальчиш-Кібальчиш вирушає воювати слідом за батьком і старшим братом. Вночі прийшов до Мальчиша червоноармієць, що втратив в бою і коня, і шаблю, і папаху закричав з останніх сил: "І снаряди є, та стрілки побиті. І гвинтівки є, та бійців мало. І допомога близька, та сили немає. Гей, вставайте, хто ще залишився! Аби нам ніч простояти та день протриматися". І пішов Мальчиш на війну. А воював він мужньо і військову таємницю ворогові не видав.

Громадянська війна охопила всю країну, дійшла і до Сибіру. Туди і направили Гайдара – боротися з бандитами, які, користуючись тим, що в країні безлад і розруха, чинили свавілля і встановлювали свою владу у віддалених куточках країни. Саме там майбутній письменник отримав прізвисько, яке згодом стало його літературним псевдонімом. Ім'я "Гайдар" нагадувало письменнику його шкільні роки, маючи на увазі, що "Г" в цьому слові – "Голіков", "ай" – "Аркадій", а "дар", ніби перегукується з героєм Олександра Дюма Д'Артаньяном, "на французький манер" означало "із Арзамасу". Таким чином, ім'я "Гайдар" розшифровується "Голіков Аркадій із Арзамасу". Існує ще одна версія походження псевдоніму "Гайдар". В перекладі з монгольської це означає "вершник, який скаче попереду".

У Сибіру Гайдар був серйозно поранений і в двадцять років пішов з армії. Війна вже закінчилася, треба було будувати нове життя. Гайдар вирішив допомагати людям вже не зброєю, а пером.

Вже не одне покоління зачитується творами Аркадія Гайдара і мріє про героїчні подвиги. Дуже популярні його книги і сьогодні. Найвідоміші з них "Р.В.С.", "Далекі країни", "Школа", "Тимур та його команда" та багато інших.

Це видання має на меті донести до читача інформацію про життєвий та творчий шлях відомого письменника і публіциста Аркадія Гайдара, його твори, які сьогодні перевидаються, мають сучасний дизайн і яскраві ілюстрації. Прочитайте їх, пориньте в романтику далеких літ, подумайте, що сподобалось в цих книгах вашим дідусям і бабусям.

Невигадане життя

(*Біографія А. Гайдара*)

Аркадій Петрович Гайдар (Голіков) народився 9 січня 1904 року у місті Львові в сім'ї вчителя. Своє дитинство він провів в Арзамасі.

Коли почалася Перша світова війна і батька забрали в солдати, Аркадій через місяць втік із дому, щоб їхати до нього на фронт. У дев'яноста кілометрах від Арзамаса його затримали і повернули. Пізніше, в чотирнадцять років, зустрівся з більшовиками і в 1918 році, приховавши свій вік, пішов добровольцем до Червоної армії.

Аркадій Голіков був фізично міцним і рослим парубком, і після деяких коливань його прийняли на київські командні курси. Йому довелося воювати і на Україні, і на польському фронті, і на Кавказі. У чотирнадцять з половиною років він командував на петлюрівському фронті ротою курсантів, а в сімнадцять - був командиром окремого полка по боротьбі з бандитизмом.

У грудні 1924 року Гайдар пішов з армії по хворобі після поранення і контузії. Почав писати книги. У цій справі його помічниками стали К. Федін, М. Слонимський і С.Семенов, які розбирали з ним кожний рядок, критикували його і пояснювали основи літературної майстерності.

В середині 1920-х років одружився з 17-річною комсомолкою з Пермі Лією Лазарівною Солом'янською. У 1926 році в Архангельську у них народився син Тимур. Але через п'ять років шлюб розпався.

Восени 1932 року Гайдар вирішив оселитися у Москві. В ті часи він був ще мало відомий і небагатий. Але твори письменника вже починали публікуватися в Москві і незабаром принесли йому широку популярність і славу.

У 1934 році письменник приїздив провідати сина в село Івня Білгородської області, де Л. Л. Солом'янська редагувала багатотиражну газету політвідділу Івнянської МТС "За урожай". Тут письменник працював над повістями "Сині зірки", "Бумбараш" та "Військова таємниця", а також брав участь в роботі газети (писав фейлетони, підписи до карикатур).

Влітку 1938 року познайомився і одружився з Д. М. Чернишевою та удочерив її дочку Женю. Іменами своїх дітей Гайдар назвав головних героїв книги "Тимур та його команда".

У 1939 році Аркадія Гайдара за видатні успіхи і досягнення в художній літературі нагороджено орденом "знак пошани".

З самого початку Другої світової війни Гайдар пішов на фронт військовим кореспондентом. Свої книги він писав на ходу, в поїздах, в дорозі. Тримав у пам'яті цілі сторінки, а потім записував їх у зошитах.

Одного дня його частина потрапила в оточення, і письменника хотіли вивезти на літаку, але він відмовився покинути товаришів і залишився в партизанському загоні як рядовий кулеметник.

26 жовтня 1941 року в Україні, під селом Леплявою біля залізничного насипу Канів - Золотоноша, Аркадій Петрович Гайдар загинув в бою з фашистами. Поховано письменника у м. Канів поруч із Успенським собором.

Аркадія Петровича Гайдара посмертно нагороджено орденом Вітчизняної війни I ступеня та медаллю "За оборону Києва". Його ім'я присвоєно багатьом школам, бібліотекам, вулицям міст і сіл СРСР. Твори Гайдара стали невід'ємною частиною шкільної програми, більшу частину з них перекладено іншими мовами, а деякі – екранізовано.

У 1972 році встановлено перший у Москві пам'ятник літературному персонажу - герою повісті Аркадія Гайдара "Військова таємниця" Мальчишу-Кібальчишу.

У 1978 році відкрито нову малу планету Сонячної системи № 1835, яку на честь письменника названо Гайдарією.

Знавець дитячої душі

(Літературна діяльність А. Гайдара)

Аркадій Гайдар воював на багатьох фронтах, був не раз поранений. Хвороба – наслідок контузії голови – змусила Гайдара у 1924 році покинути армію. Молодий комполка у відчай написав наркомуну М. В. Фрунзе, який відмітив в гарячих рядках листа ознаки літературного дарування. Згодом Гайдар любив говорити, що першим його літературним редактором був саме М. В. Фрунзе. Правда, перші твори Гайдара – "В дні поразок і перемог" (1925), "Життя ні в що" (1926) і "Вершники неприступних гір" (1927) – не принесли письменникові успіху. Але написане ще в 1926 році оповідання "Р.В.С." багато в чому визначило його подальший шлях – шлях до дітей, яким Гайдар зумів по-своєму розповісти про солдатський обов'язок, про фронтове товариство і високу романтику революційної боротьби. Він багато працював у газетах Пермі, Архангельська, Далекого Сходу, писав статті, оповідання, фейлетони. Але справжнє своє покликання знайшов у літературі для дітей. Вся творчість Гайдара, мужня, допитливо-поетична, ніби спрямована вперед і кличе в похід "за кращу долю, за щастя, за братерство народів". Літератор говорив: "Хай потім коли-небудь люди подумають, що ось жили такі люди, які з хитрості називалися дитячими письменниками. Насправді ж вони готували червонозоряну міцну гвардію".

Аркадій Гайдар – один із найвідоміших представників соціалістичного реалізму в радянській літературі для дітей. У повісті "Школа" (1930), багато в чому автобіографічній, він розповів юним читачам про сувору героїчну школу, через яку пройшло молоде покоління революції.

Одним з перших, помітивши жадібний і романтичний інтерес дітей до великих справ, які творив народ перебудовуючи країну, Гайдар присвятив цьому повість "Далекі країни" (1932). Її маленькі герої мріють про "нове життя", яке в той час ототожнювалось з колективізацією села, індустріалізацією країни, а на їхній глухій станції тільки чується шум будівництва.

У повісті "Військова таємниця" (1935) Гайдар розповів дітям про братерство волелюбних народів, про високі ідеї революційного інтернаціоналізму і підступну жорстокість ворога, якому не досягнути, "що ж це за така незрозуміла країна, в якій навіть такі малюки знають військову таємницю і так міцно тримають своє тверде слово".

Гайдар умів говорити з дітьми про найважчі сторони життя. Героєм його повісті "Доля барабанщика" (1939) став хлопчик-піонер, батько якого скоїв злочин по службі і поніс покарання; але виховання на ідеалах взаєморозуміння і дружби, допомогло повернути юному барабанщиківі його дитинство, щастя і батька, що визнав свою провину.

У глибоко поетичному творі "Блакитна чашка" (1936), що належить до кращих оповідань радянської літератури, Гайдар з дивовижним художнім і педагогічним тактом застерігав дорослих і маленьких читачів від розбратів і сварок, від "злих, сірих мишей", які, пробравшись у будинок, готові підточити людське щастя.

В історії двох братиків "Чук і Гек" (1939) проникливо йдеться про любов до великої нашої країни, до її сміливих, вірних і сильних людей.

Щонайширшу популярність набула повість Гайдара "Тимур та його команда" (1940). Герой повісті сміливий і чуйний піонер Тимур разом із своїми однолітками оточив таємною турботою родини фронтовиків. Після виходу цього твору в світ всією країною стихійно розвернувся масовий рух "тимурівців".

Гайдар і сам до останньої хвилини життя слідував шляхом своїх героїв. З перших днів Великої Вітчизняної війни він пішов на фронт спеціальним кореспондентом "Комсомольської правди". Його військові нариси "Міст" (1941), "У переправі" (1941) та ін. займають видне місце в літературному літописі про війну.

Назавжди в країні дитинства

(Бібліографія творів А. Гайдара)

*Он никогда не будет стар,
В глаза читателей с портрета
Глядит смеющийся Гайдар,
В шинель походную одетый.*

С. Маршак

1. Гайдар, А.П. **Автобиография** ; Школа ; Судьба барабанщика ; Тимур и его команда [Текст] / А. Гайдар ; предисл. Л. Кассиля. – М. : Моск. рабочий, 1986 .– 318 с. : ил. – (Шк. б-ка).

2. Гайдар, А.П. **Бумбараш** [Электронный ресурс] / А. Гайдар // Электронная библиотека "Грамотей". – Режим доступа : <http://www.gramotey.com/books/40119477502307.htm>, свободный. - Загл. с экрана. – Яз. рус.

Події цього твору розгортаються у смутні часи Громадянської війни. Рядовий Бумбараш повертається з австрійського полону в рідне село, де всі, в тому числі і кохана дівчина, вважають його загиблим. Влада в селі періодично змінюється: на зміну червоним приходять білі, а на зміну білим - бандити. Бумбараш намагається вижити у всьому цьому хаосі і повернути собі кохану.

3. Гайдар, А.П. **Военная тайна** [Текст]: повести и рассказы / А. П. Гайдар. – М. : Правда, 1990 .– 464 с. : ил.

Символічно названа, повість "Військова таємниця" збирає в єдиний вузол багато проблем, пов'язаних з вихованням підлітків. Гайдар показує формування підростаючого покоління в колективі, в піонерській організації. Місцем дії обрано відомий піонерський табір Артек.

Героїв повісті - дітей різних національностей об'єднує дружба і любов до Радянської країни. Їм хочеться "вартувати" країну, стояти з гвинтівкою на найвищій горі, дивитися у підзорну трубу, сидіти біля передавача, щоб подати сигнал під час небезпеки

4. Гайдар, А.П. **Восемь лучших произведений в одной книге** [Текст] : [для ср. шк. возраста] / А. Гайдар ; [предисл. Б. Камира]. – М. : Астрель, 2010 .– 859. с.

Збірка містить такі твори Аркадія Гайдара: "Р.В.С.", "Школа", "Далекі країни", "Доля барабанщика", "Чук і Гек", "Голуба чашка", "Тимур та його команда", "Гарячий камінь".

5. Гайдар, А.П. **Голубая чашка** [Текст] : рассказы : [для мл. шк. возраста] / А.Гайдар. – СПб : Амфора, 2010 .– 93 с. : ил. – (Шк. б - ка).

Це маленьке ліричне оповідання, присвячене одному дню з життя героїні - дівчинки Світлани, який запам'ятовується їй на все життя.

"Мені тоді було тридцять два роки ..." - так починається "Блакитна чашка". Влітку 1935 року, коли в селі під Арзамасом Аркадій Гайдар написав ці слова, і восени в Маліївці, під Москвою, коли письменник закінчував оповідання, йому дійсно йшов тридцять другий рік. На фронтних дорогах громадянської війни зустрічалася йому Маруся - Марія Плаксина. У першому варіанті "Блакитної чашки" була не дочка Світлана, а син - Дімка ...

Але суть, звичайно, не в цьому. Оповідання "Блакитна чашка" автобіографічне в іншому, більш високому сенсі слова. У цьому творі Аркадій Гайдар широко відкриває перед читачем свій внутрішній світ. Тут чіткіше, ніж в інших творах письменника, ми бачимо самого Аркадія Гайдара, яким він був у свої тридцять два роки. Його голос звучить вільно, розкуто, він сповнений людського тепла й доброти, м'який гумор дозволяє переконливо і ненав'язливо висловити важливі думки.

6. Гайдар, А.П. **Дальние страны** [Текст] : повести и рассказы : [для мл. шк. возраста] / А. Гайдар ; [худож. В. И. Сытченко]. – Минск : Юнацтва, 1985. – 364 с. : ил. – (Б-ка отечественной и зарубежной классики).

І в цій повісті Аркадія Гайдара ми знову чуємо відгомони громадянської війни, але в цілому – це ще один крок письменника до нових тем, які народжувало життя, – початок колективізації села, індустріалізація країни.

Коли читаєш "Далекі країни", мимоволі приходять на пам'ять рядки з повісті "Школа". Герой цієї книги Борис Горіков каже: "Ще в Арзамасі я бачив, як повз місто, разом з дихаючими іскрами і виблискуючими вогнями поїздами летить справжнє, міцне життя. Мені здавалося, що потрібно тільки зуміти заскочити на одну зі сходинок стрімких вагонів, хоча б на самий краєчок, міцно вчепитися в поручні, і тоді назад мене вже не зіткнеш". Ось так само і в повісті "Далекі країни" повз тихого роз'їзду пролітають, не зупиняючись, швидкі поїзди, що мчать у невідомі, цікаві "далекі країни". Але раптом виявляється, що "справжнє, міцне життя" само приходиться на цей роз'їзд, що тепер привабливі "далекі країни" ось вони, поруч. Правда, шлях у них все одно нелегкий, а часом і небезпечний.

7. Гайдар, А.П. **Детям** [Текст] : повести / А.П. Гайдар ; рис. Ю.Данилова. – Л : Дет. лит, 1984.– 151 с. : ил., портр.

8. Гайдар, А.П. **Дым в лесу** [Текст] : повести и рассказы / А. П. Гайдар. – М. : Моск. рабочий, 1981. 224 с. : ил. – (Мальчишкам и девочкам).

9. Гайдар, А. **Жизнь ни во что (Лбовщина)** [Электронный ресурс] / А. Гайдар // Электронная библиотека "Грамотей". – Режим доступа : <http://www.gramotey.com/books/1269005230.htm>, свободный. - Загл. с экрана. – Яз. рус.

11. Гайдар, А.П. **Избранное** [Текст] / А.П. Гайдар ; предисл., примеч. И.П. Мотяшова ; худож. И.И. Пчелко. – М. : Просвещение, 1983. — 400 с. : ил., портр. – (Шк. б-ка).

12. Гайдар, А.П. **Избранные произведения** [Текст] : в 2-х т. Повести / А. П. Гайдар. – Л : Лениздат, 1963. –

Т.1. – 619 с. : ил

Т.2. – 710 с. : ил.

13. Гайдар, А. **Комендант снежной крепости** : киноповесть [Электронный ресурс] / А. Гайдар // Электронная библиотека "Грамотей". – Режим доступа : <http://www.gramotey.com/books/1269071345.htm>, свободный. - Загл. с экрана. – Яз. рус.

14. Гайдар, А.П. **Лесные братья** [Текст] : ранние приключенческие повести / А.П. Гайдар ; сост., послесл., примеч. и подгот. текста А.Г.Никитина ; худож. А.К.Яцкевич.– М. : Правда, 1987.– 430 с. – (Мир приключений).

15. Гайдар, А. **Маруся** : маленький рассказ [Электронный ресурс] / А. Гайдар // Электронная библиотека "Грамотей.– Режим доступа : <http://www.gramotey.com/books/1269006836.htm>, свободный. - Загл. с экрана. – Яз. рус.

16. Гайдар, А.П. **Мои товарищи** [Текст] : рассказы / А.П. Гайдар ; предисл. В.Смирновой ; рис. Д. Дубинского. – М. : Дет. лит, 1984. – 176 с. : ил. – (Библ. сер).

17. Гайдар, А.П. **На графских развалинах** [Текст] : повесть : [для ср. шк. возраста] / А. Гайдар ; худож. В. Дугин. – М. : Книги "Искателя", [2010]. – 62 с. – (Б - чка школьника).

Головний герой цієї повісті хлопчик Дергач втратив своїх батьків під час громадянської війни і потрапив під вплив бандитів, які шукають захований в руїнах маєтку скарб. Хлопчик протистоїть бандитам, допомагаючи чекістам їх знешкодити.

18. Гайдар, А.П. **Повести** [Текст] / А. П. Гайдар. - Л : Лениздат, 1987. - 192 с. : портр. - (Шк. б-ка).

19. Гайдар, А.П. **Повести и рассказы** [Текст] : [для средн. шк. возраста] / А. Гайдар ; [худож. В.Л. Гальдяев]. – М. : Дрофа-Плюс, 2004. – 589 с. : ил. – (Круг чтения. Повести и рассказы).

20. Гайдар, А. **Проклятая дочь** [Электронный ресурс] / А. Гайдар // Электронная библиотека "Грамотей". – Режим доступа : <http://www.gramotey.com/books/1269025545.htm>, свободный. - Загл. с экрана. – Яз. рус.

21. Гайдар, А. **Пусть светит** [Электронный ресурс] / А. Гайдар // Электронная библиотека "Грамотей". – Режим доступа : <http://www.gramotey.com/books/1269095326.htm>, свободный. – Загл. с экрана. – Яз. рус.

22. Гайдар, А. **Ракеты и гранаты** : фронтовой очерк [Электронный ресурс] / А. Гайдар // Электронная библиотека "Грамотей". – Режим доступа : <http://www.gramotey.com/books/1269025841.htm>, свободный. – Загл. с экрана. – Яз. рус.

23. Гайдар, А. **Р.В.С.** [Электронный ресурс] / А. Гайдар // Электронная библиотека "Грамотей". – Режим доступа : <http://www.gramotey.com/books/1269102170.htm>, свободный. - Загл. с экрана. – Яз. рус.

24. Гайдар, А. **"Сережа, выдай..."** [Электронный ресурс] / А. Гайдар // Электронная библиотека "Грамотей". – Режим доступа : <http://www.gramotey.com/books/1269033138.htm>, свободный. - Загл. с экрана. – Яз. рус.

25. Гайдар, А. **Сережка Чубатов** : рассказ [Электронный ресурс] / А. Гайдар // Электронная библиотека "Грамотей". – Режим доступа : <http://www.gramotey.com/books/1269031030.htm>, свободный. - Загл. с экрана. – Яз. рус.

26. Гайдар, А. **Сказка о бедном старике и гордом бухгалтере** [Электронный ресурс] / А. Гайдар // Электронная библиотека "Грамотей". – Режим доступа : <http://www.gramotey.com/books/1269004289.htm>, свободный. - Загл. с экрана. – Яз. рус.

27. Гайдар, А.П. **Сказка о Мальчише-Кибальчише; Чук и Гек** [Текст] : рассказ : [для мл. шк. возраста] / А. Гайдар. – М. : Стрекоза, 2010. – 61 с. – (Внеклассное чтение).

Герой цієї казки Мальчиш-Кибальчиш, разом з товаришами вступає в боротьбу з буржуїнами і гине, не відкривши Військової таємниці ворогам.

28. Гайдар, А. П. **Собрание сочинений** [Текст] : в 3 т. / А. Гайдар ; [сост. и общ. ред. Т.А. Гайдара ; ил. М. Пинкисевича]. – Москва : Правда, 1986. –

Т. 1. – 448 с. : ил., портр.

Т. 2. – 366 с. : ил.

Т. 3. – 448 с. : ил.

29. Гайдар, А. **Совість** : маленький рассказ [Электронный ресурс] / А. Гайдар// Электронная библиотека "Грамотей". – Режим доступа : <http://www.gramotey.com/books/1269032392.htm>, свободный. – Загл. с экрана. – Яз. рус.

30. Гайдар, А. **Советская площадь** : маленький рассказ [Электронный ресурс] / А. Гайдар // Электронная библиотека "Грамотей". – Режим доступа : <http://www.gramotey.com/books/1269010580.htm>, свободный. - Загл. с экрана. – Яз. рус.

31. Гайдар, А.П. **Судьба барабанщика** [Текст] / А.П. Гайдар. – М. : Мир книги, 2008. – 272 с. – (Классика приключенческого романа).

Події, описані в повісті, розгортались у 1930-ті роки. У життя Сергія Баташова, юного барабанщика піонерської організації, приходиться біда. Його батька, інженера секретного заводу, заарештовують за втрату документів. Мачуха виходить заміж і залишає Сергійка одного. Користуючись довірливістю наданого самому собі хлопчика, в квартирі Баташова влаштувалася кримінально-шпигунська організація. Представившись далекими родичами хлопчика, вони використовують його в своїх цілях, змушуючи знайомити їх з товаришами батька по службі. Сергій не відразу розібрався в "добрих" людях і випадково став помічником шпигунів. Але піонер, ризикуючи життям і проявляючи пильність, викриває ворогів і хоче передати їх чекістам. Намагаючись не дати їм схватись, отримує поранення.

32. Гайдар, А.П. **Тимур и его команда** [Текст] : повести и рассказы / А. Гайдар ; [предисл. Б. Камира ; ил. Г. Мазурина и В. Фекляева]. – М. : Астрель : Полиграфиздат, 2011. – 317 с. : ил. – (Детская классика).

Героїня, з якою безпосередньо пов'язано хід подій повісті, - Женя, дочка радянського командира полковника Александрова. На дачі, де Женя відпочиває зі старшою сестрою Ольгою, дівчинка виявляє штаб загадкової організації школярів, ватажком якої є хлопчик на ім'я Тимур Гарєєв. Тимур знайомить Женю з організацією, завдання якої - допомога родинам червоноармійців та їх захист від садових злодюжок з банди Мішки Квакіна.

33. Гайдар, А.П. **Чук и Гек** [Текст] : повести, рассказы : [для мл. и ср. шк. возраста] / А. Гайдар ; [худож. Г. А. Мазурин]. – Москва : Астрель, 2011. – 189 с. : ил. – (Детская классика).

Герої цієї чудової повісті Аркадія Гайдара - невгамовні хлопчики Чук і Гек. Це твір про справжню любов, дружбу і вірність, про те, що "треба чесно жити, багато працювати і міцно любити і берегти цю величезну щасливу землю".

34. Гайдар, А.П. **Школа** : повесть [Электронный ресурс] / А. Гайдар // Электронная библиотека "Грамотей". – Режим доступа : <http://www.gramotey.com/books/4011947750231.htm>, свободный. – Загл. с экрана. – Яз. рус.

Повість "Школа", багато в чому автобіографічна, є не тільки вершиною творчості Аркадія Гайдара, а й одним з кращих, правдивих творів про Громадянську війну, в якому описана школа життя, мужності і становлення характеру, пройдена п'ятнадцятирічним хлопчиком у революції та Громадянської війни.

36. Гайдар, А. **Шумит Мудьюга** [Электронный ресурс] / А. Гайдар // Электронная библиотека "Грамотей". – Режим доступа : <http://www.gramotey.com/books/1269087028.htm>, свободный. – Загл. с экрана. – Яз. рус.

Воїн, письменник, громадянин

(Інформаційні джерела про А. Гайдара)

*"Бери равнение на Гайдара,
Он слабых не любил натур,
Чтоб стать борцом и коммунаром,
Расту таким же, как Тимур!"*

В. Буданов

37. Аркадий Гайдар [Электронный ресурс] // Либрусек (много книг). – Режим доступа : <http://lib.rus.ec/a/28329>, свободный. – Загл. с экрана. – Яз. рус.

На веб-сайті розміщено біографію письменника та повнотекстові електронні версії його творів.

38. "Аркадий Гайдар. Возвращение героя" [Электронный ресурс] // Наше кино. – Режим доступа : <http://www.as-nashekino.ru/gaidar.php>, свободный. – Загл. с экрана. – Яз. рус.

На сайті викладено короткий зміст документального фільму – розслідування, присвяченого Аркадію Петровичу Гайдару.

39. Аркадий Гайдар : жизнь и творчество [Текст] : кн. для учителя / сост. Н. И. Рыбаков. – Москва : Просвещение, 1991. – 208 с.

40. Аркадий Гайдар и дети [Электронный ресурс] // Неформальные достопримечательности. – Режим доступа : http://www.etovidel.net/sights/city/moscow/id/arkadij_gajdar_i_deti, свободный. – Загл. с экрана. – Яз. рус.

41. Аркадий Гайдар. Последняя тайна [Электронный ресурс] // Государственный Интернет-канал Россия. – Режим доступа : <http://www.rutv.ru/tvpreg.html?d=0&id=106585>, свободный. – Загл. с экрана. – Яз. рус.

42. Аркадий Голиков (Гайдар) [Электронный ресурс] // Lib.Ru: – Режим доступа : <http://lib.ru/GOLIKOW/>, свободный. – Загл. с экрана. – Яз. рус.

Електронні повнотекстові версії творів Гайдара : повісті, розповіді, публіцистичні матеріали, а також ранні та не закінчені твори.

43. Аркадий Петрович Гайдар [Электронный ресурс] // Электронная библиотека "Глобус". – Режим доступа : http://reed.ru/lib/authors/arkadii_petrovich_gaidar/, свободный. – Загл. с экрана. – Яз. рус.

На сторінці сайту наведено біографію письменника. Представлено повнотекстові електронні версії творів "Бумбараш", "Школа", "Голуба чашка", "Тимур і його команда", "Чук і Гек", "Доля барабанщика", "Лісові брати".

44. Аркадий Петрович Гайдар : юбилею писателя посвящается [Электронный ресурс] // ЦДБ им. Гайдара, Севастополь. – Режим доступа : <http://www.gaydar.net.ua/>, свободный. – Загл. с экрана. – Яз. рус.

На сторінці сайту розміщено матеріали, що висвітлюють життєвий та творчий шлях Аркадія Петровича Гайдара, представлено маловідомі факти з життя письменника.

45. Аркадий Петрович Гайдар [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.gaydar-arcadia.com/>, свободный. – Загл. с экрана. – Яз. рус.

На сайті представлено біографію письменника, критичні статті щодо його творчості, а також повнотекстові електронні версії його художніх творів та публіцистичних матеріалів.

46. Бешенцев, А. Аркадий Гайдар в своих потомках [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.stihi.ru/2011/09/20/2842>, свободный. – Загл. с экрана. – Яз. рус.

47. Биография : Аркадий Гайдар [Электронный ресурс] // Parta.ua. – Режим доступа : <http://www.parta.com.ua/stories/writers/72/>, свободный. – Загл. с экрана. – Яз. рус.

48. Биография Аркадия Гайдара [Электронный ресурс] // Все биографии – Режим доступа : <http://all-biography.ru/alpha/g/gajdar-arkadij-gaydar-arkadiy>, свободный. – Загл. с экрана. – Яз. рус.

49. Биография Аркадия Петровича Гайдара [Электронный ресурс] // Кросворд-кафе. – Режим доступа : <http://www.c-cafe.ru/days/bio/4/008.php>, свободный. – Загл. с экрана. – Яз. рус.

50. Бортник, Л.С. Кто Вы, товарищ А. Гайдар? [Электронный ресурс] / Л.С. Бортник // Архивы России. – Режим доступа : <http://www.rusarchives.ru/publication/gaydar.shtml>, свободный. – Загл. с экрана. – Яз. рус.

Наведено цікаві, маловідомі широкому колу факти з біографії Аркадія Гайдара.

51. Вул, И. И. Изучение творчества А.П. Гайдара в школе [Текст] : пособие для учителя / И.И. Вул. – К. : Радянська школа, 1988. – 135 с.

52. Гайдар Аркадий Петрович [Электронный ресурс] // Кино России. – Режим доступа : <http://www.kinoros.ru/db/person/786/movie/index.html>, свободный. – Загл. с экрана. – Яз. рус.

Сайт містить інформацію про художні фільми, зняті за творами Аркадія Гайдара.

53. Гайдар (Голиков) Аркадий Петрович (1904-1941) [Электронный ресурс] // Могилы знаменитостей. – Режим доступа : <http://m-nesropol.narod.ru/gaydar.html>, свободный. – Загл. с экрана. – Яз. рус.

Сторінка сайту містить стислий опис життя і творчості А. Гайдара. Представлено фотографії з місця захоронення письменника, зроблені відомим киевознавцем Михайлом Кальницьким.

54. Гайдар-Голикова, Е. А. Едет папа на войну за Советскую страну [Текст] : рассказы-воспоминания об А. П. Гайдаре : [для мл. шк. возраста] / Е. А. Гайдар-Голикова. – М. : Дет. лит., 1986. – 64 с. : ил.

55. Гайдар, Т.А. Голиков Аркадий из Арзамаса [Текст] : документы, воспоминания, размышления / Т. А. Гайдар. – М. : Политиздат, 1988. – 318 с. : ил., портр.

56. Глущенко, В. Коли і де загинув Аркадій Гайдар? [Текст] : версії / В. Глущенко // Демократична Україна. – 1999. – 20 лип. – С.4.

57. Гольдин, А.М. Невыдуманная жизнь : из биографии А. Гайдара [Текст] : [для сред. и ст. шк. возраста] / А. Гольдин ; [вступ. ст. И. Мотяшова]. – 3-е изд., доп. – М. : Детская литература, 1984. – 239 с. : ил.

58. Грибанов, В. Аркадий Гайдар: романтика прицельного выстрела [Электронный ресурс] / В. Грибанов // Аргументы и факты. – 2002. – № 43. – Режим доступа : http://gazeta.aif.ru/online/tv/119/tg15_01, свободный. – Загл. с экрана. – Яз. рус.

- 59. Две школы Аркадия Гайдара** [Текст] : автобиография; повесть; фотографии, документы, воспоминания : [для мл. и сред. шк. возраста] / ред. - сост. О.Т. Ковалевская. – Л. : Дет. лит., 1988. – 208 с. : ил., портр.
- 60. Емельянов, Б. А.** О Смелом всаднике : Гайдар [Текст] : рассказы о писателе / Б. А. Емельянов ; предисл. С. В. Михалкова. – М. : Мол. гвардия, 1984. – 160 с. : ил. – (Пионер - значит первый ; вып. 81).
- 61. Ими гордится курская земля. Аркадий Гайдар** [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.arkadiygaydar.ru/11-ar-at-959/>, свободный. – Загл. с экрана. – Яз. рус.
- 62. Иваненко, О.** Останнє відрядження Аркадія Гайдара [Електронний ресурс] / О. Иваненко // Іменем закону. – 2011. – 6 жовт. – Режим доступу : <http://www.imzak.org.ua/articles/article/id/1472>, вільний. – Загл. з екрану. – мова. укр.
- 63. Камов, Б.Н.** Аркадий Гайдар. Мишень для газетных киллеров [Текст] : [спецрасследование] / Б. Камов. – М. : ОЛМА Медиа Групп, 2011. – 532 с.
- 64. Камов, Б. Н.** А. П. Гайдар : Грани личности. Принципы творчества [Текст] / Б. Н. Камов. – М. : Сов. Россия, 1979. – 170 с. : ил. – (Писатели Советской России).
- 65. Камов, Б. Н.** Обыкновенная биография (Аркадий Гайдар) [Текст] / Б. Н. Камов. – М. : Мол. гвардия, 1971. – 412 с. : фот., портр. – (Жизнь замечательных людей. Серия биографий ; Вып. 4 (493)).
- 66. Камов, Б. Н.** Партизанской тропой Гайдара [Текст] : рассказ-поиск / Б. Н. Камов. – М. : Дет. лит., 1965. – 256 с. : ил.
- 67. Камов, Б. Н.** Сумка Гайдара [Текст]: повесть - поиск / Б. Н. Камов ; предисл. А. Ф. Федорова. – М. : Дет. лит., 1982. – 319 с. : ил., портр.
- 68. Канивец, Н.В.** Репортаж с улицы Гайдара [Электронный ресурс] / Н.В. Канивец // ЦДБ им. Гайдара, Севастополь. – Режим доступа : <http://www.gaydar.net.ua/ulica.php>, свободный. – Загл. с экрана. – Яз. рус.
У статті йдеться про вулицю Гайдара у м. Севастополь.
- 69. Котов, М. И.** Гайдар на войне [Текст] / М. И. Котов, В. Г. Лясковский. – М. : Мол. гвардия, 1971. – 271 с. : ил.
- 70. Лясковский, В. Г.** Всегда с Гайдаром [Текст] / В. Лясковский. – О. : Маяк, 1977. – 204 с.
- 71. Михалков, С.** Аркадий Гайдар [Электронный ресурс] / С. Михалков. – Режим доступа : <http://www.world-art.ru/lyric/lyric.php?id=14632>, свободный. – Загл. с экрана. – Яз. рус.
Вірш відомого російського поета Сергія Михалкова, присвячений Аркадію Гайдару
- 72. Тарасова, Г.Б.** Тимуровская команда : Аркадий Гайдар и современные читатели [Текст] / Г. Тарасова // Библиотечное дѣло. – 2008. – № 24. – С. 42 – 44.
- 73. Турмов, Г.П.** Аркадий Гайдар! Это кто? [Электронный ресурс] / Г.П. Турмов // Светоград. – Режим доступа : <http://old.svetgrad.ru/2009/06/agaidar.php>, свободный. – Загл. с экрана. – Яз. рус.
Наведено сторінки біографії А. Гайдара.
- 74. Худокормова, О.** "...Мы все живем на родине Гайдара..." [Текст] / О. Худокормова // Библиотека. – 2009. – № 5. – С. 80-82.

75. Цыркун, С. Код Гайдара : автопортрет в багровых тонах [Текст] / С. Цыркун // Искусство кино. – 2007. – № 1. – С. 49–54 : ил.

76. Чекалін, В. "З дитинства вони увійшли у війну" [Електронний ресурс] / В. Чекалін // Народна армія. – 2011. – № 13. – Режим доступу :<http://na.mil.gov.ua/number/4621/175.htm>, вільний. – Загл. с екрану. – мова. укр.

77. Чумаченко, А. Сегодня нужны герои Гайдара! [Электронный ресурс] / А. Чумаченко. – Режим доступа : http://www.manwb.ru/articles/psychology/pedagogics/GaidarHeroes_AlChuma/, свободный. – Загл. с экрана. – Яз. рус.

Додаток 1.

Хронологія життя та творчості Аркадія Гайдара

- 1904, 22 січня** - у Львові Курської губернії, в сім'ї учителів Голікових, народився син, Аркадій.
- 1910** - переїзд сім'ї Голікових до Нижнього Новгороду.
- 1912** - переїзд сім'ї Голікових до Арзамасу.
- 1913** - Аркадій вступає до підготовчої школи Хоніної.
- 1914** - Аркадій поступає у реальне училище.
- 1917, лютий** - Аркадій знайомиться з більшовиками.
- 1918, листопад** - вступає до Червоної Армії, стає ад'ютантом Єфімова.
- 1919** - з лютого по серпень вчиться на Київських командних курсах Червоної Армії. Стає командиром роти.
- 1919, 6 грудня** - контужений і поранений в ногу шрапнелним снарядом.
- 1920, лютий** - направлений у Вищу стрілецьку школу командного складу ("постріл") в Москві.
- 1920, березень** - направлений для "практики" на Кавказький фронт.
- 1921, лютий** - закінчив школу "Постріл". Призначений командиром 23-го запасного полку ОВО у Воронежі.
- 1921, червень** - призначений командиром 58-го особливого призначення полку в Моршанск Тамбовської губернії. Тут повторно поранений.
- 1922, лютий** - отримав направлення до Сибіру. У квітні призначений командиром другого бойового району по боротьбі з бандитизмом. Розпочав повість "В дні поразок і перемог". Захворів травматичним неврозом.
- 1924, квітень** - звільнений із армії по хворобі на посаді командира полку.
- 1924, осінь** – приїзд до Ленінграду. Знайомство з С. Семеновим, М. Слонимским, К. Федіним.
- 1925** - в альманаху "Ківш" виходить повість "В дні поразок і перемог", в квітневому номері "Зірки" - розповідь "РВС".
- 1925, осінь** – переїхав до Пермі. Працював фейлетоністом в газеті "Зірка".
- 1926** - написав і опублікував повість "Життя ні в що" ("Лбовщина"). Подорожував з Н. Кондратьєвим до Середньої Азії. Написав повість "Вершники неприступних гір".
- 1927, лютий** - працював в газеті "Уральський робітник" (Свердловськ).
- 1927, липень** - переїхав до Москви. Співпрацював з газетою "Червоний воїн".
- 1928** - закінчив книгу "На графських розвалинах". Почав повість "Автобіографія".
- 1928, грудень** - переїхав до Архангельська. Працював в газеті "Хвиля" ("Правда Півночі").
- 1929** - в журналі "Жовтень" (квітень - липень) надруковано повість "Звичайна біографія", яка потім виходить в "Роман-газеті для дітей".
- 1930** - переїхав до Москви. Написав оповідання "Четвертий бліндаж".
- 1931** - у серпні в Криму розпочав повість "Далекі країни". У грудні вирушив на Далекий Схід.
- 1932** - з січня по вересень - фейлетоніст газети "Тихоокеанська зірка" (Хабаровськ).
- 1932, осінь** – повернувся до Москви.
- 1933** - опубліковано оповідання "Нехай світить" і "Казку про Мальчиша - Кибальчиша".
- 1934** - опубліковано в журналі "Піонер" повість "Сині зірки".
- 1935, січень** – поїхав до Арзамасу. Влітку розпочав оповідання "Хороше життя", яку закінчив у грудні в Ленінграді.
- 1936** - навесні замислив повість "Доля барабанщика", яку завершив взимку 1938 року.
- 1937** – написав повість "Талісман" ("Семен Бумбараш") і сценарій "Військова таємниця".
- 1938** - написав сценарій "Доля барабанщика".
- 1939** - в лютому нагороджений орденом "Знак Пошани". У жовтні приступив до повісті "Тимур і його команда".

1940 - в квітні закінчив сценарій "Тимур і його команда". Влітку - однойменну повість. Восени написав сценарій "Комендант Снігової фортеці".

1941 - з 23 червня по 6 липня разом з режисером Л. Кулешовим працював над сценарієм "Клятва Тимура".

21 липня - вирушив на фронт.

Серпень - останній приїзд до Москви.

18 вересня - залишився в оточенні під Києвом.

4 жовтня - потрапив до партизанського загону під Леплявою.

22 жовтня - прикрив вогнем ручного кулемета відхід товаришів у бою біля лісопильного заводу.

26 жовтня - на околиці Лепляви здійснив свій останній подвиг.

1947, літо - прах Гайдара перевезли з Лепляви до Каніва.

1963, 31 грудня - нагороджений орденом Вітчизняної війни першого ступеня (посмертно).

Ілюстрації

П.І. та Н.А. Голікови – батьки А. Гайдара,
1903 р.

А. Гайдар з мамою, тіткою та сестрами,
1914 р.

Маленький Аркадій Гайдар та його сестра
Наташа. Фото львівського періоду життя
родини Голікових

Будинок в Арзамасі, в якому жив Аркадій
Гайдар, 1912 – 1918 рр.

Аркадій Голіков, командир роти,
1920 р.

Комбат Аркадій Голіков, 1922 р.

Аркадій Гайдар у Пермі, 1925-1926 р.

Аркадій Гайдар, Архангельськ, 1929 р.

Аркадій Гайдар з сином Тимуром, 1939 р.

Аркадій Гайдар з піонерами, 1939 р.

Аркадій Гайдар на фронті, 1941 р.

Цей пень слугував Гайдару стільцем.
Тут було написано багато сторінок його
останньої книги.

Сьогодні на тому місті, де у 1941 році поховано Аркадія Гайдара, стоїть простий солдатський обеліск із зіркою.

Пам'ятник А. Гайдару у Львові.

Пам'ятник А.П. Голікову біля входу до музею Аркадія Гайдара в Арзамасі.

Могила Аркадія Петровича Гайдара у Каніві.

Іменний покажчик

Бешенцев А. 46
Бортник Л.С. 50
Вул И. И. 51
Гайдар Т.А. 28, 55
Гайдар-Голикова Е. А. 54
Гальдяев В.Л. 19
Глущенко В. 56
Гольдин А.М. 57
Грибанов В. 58
Данилова Ю. 7
Дубинский Д. 16
Дугин В. 17
Емельянов Б. А.60
Іваненко О. 62
Кальницький М. 53.
Камир Б. 4, 32
Камов, Б.Н. 63, 64, 65, 66, 67
Канивец Н.В. 68
Кассиль Л. 1
Ковалевская О.Т. 59
Котов М. И. 69
Лясковский В. Г. 70
Мазурин Г. 32, 33
Михалков С. 60, 71
Мотяшов И. 11, 56
Никитина А.Г. 14
Пинкисевич М. 28
Пчелко И.И. 11
Рыбаков Н.И. 39
Смирнов В. 16
Сытченко В.И. 6
Тарасова Г.Б. 72
Турмов Г.П. 73
Фекляева В. 32
Худокормова О. 74
Цыркун С. 75
Чікалін В. 76
Чумаченко А. 77
Яцкевич А.К. 14